

Werkvertaling van de Latijnse teksten

Passages tussen () geven een alternatieve of meer letterlijke vertaling of toelichting, die tussen [] geven aanvullingen ten opzichte van het Latijn, waardoor de leesbaarheid van de vertaling wordt vergroot. De paginanummering (pag. 19 etc.) correspondeert met die van de Latijnse tekst uit het Tekstboek.

Pro Caelio

Kijken met vreemde ogen (pag. 7)

- Als iemand, heren rechters, toevallig nu aanwezig zou zijn, niet op de hoogte (onwetend) van onze wetten, processen [en] gewoonte, [dan] zou hij zich er ongetwijfeld (vast en zeker) over verwonderen, wat de zo grote gruwelijkheid is van deze rechtszaak (wat er zo gruwelijk is aan deze zaak), omdat op feestdagen en tijdens officiële spelen, nadat (nu) alle werkzaamheden op het Forum zijn onderbroken, als enige dit proces wordt gevoerd, en hij zou er [dan] vast niet aan twifelen, dat de aangeklaagde van een zo grote misdaad wordt beschuldigd, dat, wanneer deze [misdadig] verwaarloosd (ongestraft) is, de staat
- 5 niet kan blijven bestaan. Wanneer dezelfde persoon zou horen dat er een wet is die beveelt dat dagelijks (ook op feestdagen) een gerechtelijk onderzoek wordt ingesteld tegen opstandige en misdadige burgers die gewapend de senaat hebben belegerd, de magistraten geweld hebben aangedaan [en] de staat hebben aangevallen, [dan] zou hij de wet niet afkeuren, [maar dan] zou hij wel(licht) informeren naar de aanklacht die ten grondslag ligt aan het proces (welke beschuldiging in de rechtszaak aan de orde is); wanneer hij zou horen dat er géén enkel misdaad, géén enkele roekeloze daad, géén
- 10 geweld wordt onderzocht (voor het gerecht wordt gedaagd), maar dat er een jongeman met alombekend (uitstekend) talent (karakter), alombekende/uitstekende) toewijding [en] (alombekend/uitstekend) aanzien (invloed) wordt beschuldigd door de zoon van diegene, die hij zelf voor het gerecht (én) daagt én heeft gedaagd, en dat hij verder wordt bestreden door de macht van een hoer (machinaties van een hoer), [dan] zou hij het plichtsgevoel van Atratinus zelf waarschijnlijk niet afkeuren (bekritisieren), [maar dan] zou hij waarschijnlijk menen dat de grilligheid van de (een) vrouw moet worden beteugeld, [en] jullie zou hij waarschijnlijk beschouwen als zwaarbelaste mensen (mensen die het zwaar te verduren hebben), aan wie het zelfs niet in algemene vrije tijd geoorloofd is vrij te zijn.

coni. praesens in hoofdzinnen:

- laten ..., mogen ..., kunnen ..., moeten ... + verbod (adhortativus, optativus, potentialis, dubitativus + prohibitivus)
potentialis: si quis adsit > als iemand aanwezig is > gesteld dat iemand ...

coniunctivus in de afhankelijke vraagwoord zin, bv. sit in het volgende zinnetje

- miretur quae sit tanta atrocitas

abbelabs

- zn + ptc. in de ablativus (geen voorzetsel)
omzetten in een bijzin; zn wordt subject; ptc wordt de persoonsvorm
ptc. met nte/ntibus > terwijl ... ptc. met (t)o, t(a), (t)is > nadat ...